

Problém jménem kormorán nečteno

12.2.2011 | osprey | Vodní ekologie | 66.298 čtenářů | hodnocení: vynikající | komentáře: 177

Kormoráni. Každý rybář o nich četl nebo slyšel a hodně rybářů je z hloubi duše nenávidí. Někteří prostě za to, že mají zahnutý zobák a žerou ryby. Jiní za to, že maří výsledky jejich práce. A já za to, že jejich přičiněním se zhroutila obsádka řeky, která mě jako rybáře odchovala. Oni za to sice nemůžou jen kormoráni, ale jejich podíl na devastaci rybiho společenstva, které před časem oživovalo mé oblíbené úseky Otavy je obrovský.

Viděl jsem je, jak se po desítkách noří do míst, kde zimovaly „moje“ parmy, tloušti nebo jeseni a s pocitem zoufalé bezmoci zatínal pěsti. Jindy jsem kráčel kolem vody, počítal černé stíny na stromech, násobil pěti sty gramy na jeden hladový krk a den a počítal, co by mohlo na jaře v řece zbýt. Vycházelo mi, že nic nebo skoro nic a později jsem se znovu a znovu přesvědčoval, že jsem se ve svých „výpočtech“ v podstatě nemýlil. Nemůžu mít rád kormorány a přestože jsou to bezpochyby krásní ptáci, rád je opravdu nemám.

Otava, prosinec 2004 - kormoráni, volavky, něco kachen. Dnes na tomto místě moc kormoránů nepotkáte, protože množství dostupné potravy už jim za delší pobyt nestojí...

Vystudoval jsem ale biologii a rozhodně netrpím předsudkem, že všechno, co má zahnutý zobák a je schopné utrhnout člověku kousek z toho, na co si v přírodě dělá právo, by mělo být zlikvidováno. Proto se pokusím v tomto článku přiblížit případnému čtenáři život kormoránů, důvod jejich přítomnosti na našem území i jejich vliv na naše vody a poctivě zvážit, kolik pravdy lze nalézt v argumentech jejich zastánců. Je pravda, že s tím poctivým zvážením to bude těžké, protože nezaujatý soudce tedy rozhodně nejsem, ale budu se fakt snažit.

Kormorán velký (*Phalacrocorax carbo*) je poměrně velký rybožravý pták z řádu veslonozí. Typickým znakem této skupiny jsou všechny čtyři prsty na nohou srostlé plovací blánou.

Dospělý kormorán má rozpětí křídel 130 – 160 cm a váží 2 – 3,5 kg. Samice bývají menší než samci.

Potravou kormorána jsou téměř výlučně ryby – ideálně sice ve velikosti 10 – 20 cm, často ale i přes 30 cm a v případě nutnosti si dovede poradit i s daleko většími. Největší rybou pozřenou kormoránem, o níž jsem někde našel zmínku, byla treska tmavá dlouhá 51 cm. Kormoráni loví ryby v hejnech, potápějí se za nimi do hloubky až 10 m a při lovu spolupracují – vytvářejí jakousi rojnici.

Druh je vůbec společenský, i hnízdění probíhá v koloniích, které mohou být početné a zahrnovat stovky až tisíce hnízd. Samice snáší obvykle 3 – 4 modravá vejce, která se líhnou za 28 - 31 dní. Dalších zhruba 50 dní trvá péče o mláďata na hnízdě.

Kormorán se vyskytuje v širokém pruhu zahrnujícím téměř celou Evropu a rozsáhlé oblasti Asie, dále v části Afriky a dokonce i část Austrálie.

Čím kormorán škodí

Ptáků, kteří se živí rybami jsou desítky druhů. Rybářům přitom nijak zásadně nevadí ledňáček, potápky, morčáci, orlovec říční, orel mořský a jisté výhrady mají snad jen proti volavkám, kterých v poslední době rovněž hodně přibýlo.

Škodlivost kormorána je dána jeho velikostí, schopností se za rybami potápět a tendencí sdružovat se do početných hejn. Protože kormorán potřebuje denně k přežití kolem 350 g ryb (optimálně 0,5 kg), dokáže stočlenné hejno denně spořádat až 50 kg rybiho masa. Při průměrné ichtyomase našich toků kolem 200 kg/ha tedy toto hejno za 4 dny kompletně odrybní hektar vody (takto ideálně by to fungovalo např. na pstruhových revírech, kde převažují ryby do 30 cm vhodné jako kormorání kořist).

Zimující populace kormorána dosáhla v roce 2008 počtu 12 768 kusů (oficiální údaj ze stránek birdlife.cz). Toto množství ptáků spotřebovává kolem 6 tun rybiho masa denně. Za zimu je to pravděpodobně 500 – 600 t a to převážně na svazových revírech. Svaz přitom nedostává na rozdíl od podniků provozujících produkční rybářství žádnou finanční kompenzaci. Je to dáno současným právním stavem - ryby ve volných vodách nejsou ničím majetkem a tudíž za ně nemůže být vyplacena náhrada.

Podle oficiálních údajů ČRS odloví jeho členové ročně 3200 t ryb, z toho 2600 t kapra, který se do revírů dodává v podobě odchovaných násad a z velké části nevzniká jako přirozená produkce volných vod. Dá se tedy říci, že kormoráni u nás uloví zhruba tolik ryb, kolik členové ČRS, pokud odečteme jediný druh – již zmíněného kapra.

Kromě ryb přímo zkonsumovaných je ke škodám způsobeným tímto druhem nutno přičíst ryby poškozené při lovu, které nesou typické stopy po zásahu kormoráním zobákem. Velká část z nich následně uhynie.

Dále kormoráni svým trusem likvidují stromy na březích řek. Stromy odumírají, v podstatě „spáleny“ agresivními produkty kormoráního zažívání.

Rybáři škody způsobené kormoránem zpravidla vyčíslují v penězích, což je klasický pozůstatek starého přístupu. Vždy, když vidím výpočty v duchu „bylo zlikvidováno tolik a tolik plevelných ryb v ceně 20 nebo i 40 Kč za kilogram“, otvírá se mi kudla v kapse. Mnohým ještě nedošlo, že kormoráni působí nedozírné ekologické škody – totálně ničí celá rybí společenstva lipanových a parmových úseků řek, způsobují naprosté vyhlazení lokálních populací lipana, potočáka, parmy a dalších druhů včetně řady chráněných. Tyto ryby do řek nikdo nevrátí. S nimi mizí původní genofond našich řek, rozvracejí se potravní vztahy a v podstatě se hrouť celý ekosystém některých vodních toků. To žádné peníze nespraví.

Jenom pro zajímavost - na jednom jihočeském toku byl údajně povolen odstřel kormoránů až tehdy, kdy v jejich žaludcích skončil ochranný program plánující vypuštění asi tisícovky odchovaných jedinců původní šumavské formy pstruha s "naočkovanými" glochidiemi (larvami) vymírající perlorodky říční...

Kormoráni v Evropě

Evropská populace kormorána prošla v minulosti těžkou zkouškou. Vlivem pronásledování klesly kolem roku 1950 v severozápadní a střední Evropě stavy tohoto druhu na 3 500 až 4 300 hnízdících párů. Od té doby se počet navýšil téměř stonásobně – jeden z posledních údajů hovoří o 310 000 hnízdících párů. Spolu s mláďaty je to hodně přes milión kusů.

Většina evropské populace obývá mořská pobřeží, vnitrozemských kolonií je velmi málo a nejsou tak velké.

Potíže nastanou kormoránům v zimě. Na severu Evropy se jim v této době obtížně shání potrava a proto velká část ptáků např. z Pobaltí táhne na jih, původně až do Středomoří. Během těchto cest objevili táhnoucí kormoráni naše vody a zhruba od přelomu 80. – 90. let 20. století u nás začali zimovat, přičemž počet zimujících jedinců narůstal doslova geometrickou řadou (první dva kormoráni zimovali v Praze v roce 1986, v zimě 2001-2002 už v Tróji zimovalo 1620 ptáků).

Škody působí kormoráni v celé Evropě, ale všude boj s nimi naráží kromě překvapivé vitality a inteligence těchto ptáků i na odpor institucí pečujících o ochranu přírody. Většina z nich má poměrně idealistické představy, kterých hodlá dosáhnout bližší nespecifikovanými způsoby a prozatím doporučuje spíše monitorovat situaci a hledat řešení. Typickou ukázkou tohoto přístupu je text, který jsem jako doslovnou citaci stáhl ze stránek Wikipedie (odkaz je v textu výše):

„Napjatá situace vedla v evropském měřítku k přijetí Usnesení Evropského parlamentu ze dne 4. 12. 2008 o vypracování evropského plánu na regulaci populace kormoránů s cílem snížit rostoucí škody, které kormoráni způsobují rybím populacím, rybolovu a akvakultuře (2008/2177(INI)).

Toto usnesení mimo jiné vyzývá Evropskou komisi a členské státy ke sledování populace kormorána velkého (které bude podkladem pro každoroční zachycení stavu a vývoje této populace), vypracování vědeckého projektu hodnotícího velikost a strukturu populace, vytvoření příznivých podmínek pro spolupráci na základě spolehlivých údajů, ustavení pracovní skupiny k utřídění postojů a argumentace jednotlivých stran sporu, k vypracování plánu regulace populace, který umožní dlouhodobě kormorány integrovat do kulturní krajiny, ke stanovení definice "závažné škody", k vypracování pokynů týkajících se výjimek ze směrnice o ochraně ptactva, k podpoře udržitelné regulace populace kormorána velkého a hledání řešení těchto problémů.“

Když to tak čtu, tak myslím, že ještě nějakých deset let budou mít byrokrati co dělat a kormoránům nic zásadního nehrozí.

Je sice pravda (přinejmenším se to píše), že se na území Evropy ročně odstřelí kolem 50 000 jedinců, ale evidentně toto množství není schopno vyvolat pokles stavů a je bez potíží nahrazováno v rámci přirozené reprodukce.

Kormoráni na našem území

Na našem území máme jen minimum zpráv o přítomnosti kormoránů v historických dobách. Lze očekávat, že našim územím spíše protahovali, protože tehdejší vodstvo zahrnovalo jen tekoucí vody, které v zimě z velké části zamrzaly. V pozdějších dobách došlo k rozkvětu rybníkářství a v Čechách i na Moravě vznikly desetitísíce rybníků, jejichž majitelé se ovšem s kormorány rozhodně nehodlali o své ryby dělit. Existují např. doklady, že se kormoráni pokusili na našem území zahnídit v 19. století, ale tato snaha byla zmařena lidským úsilím.

Každopádně historickou přítomnost kormorána a jeho původní výskyt na našem území nelze zpochybnit. Jenže dnes má jeho výskyt poněkud jiný charakter i dopad.

První doložené hnízdění v moderní době je zaznamenáno v roce 1982 na Věstonické nádrži (prostřední ze soustavy nádrží pod Pálavou) a hned o rok později na Třeboňsku. Na této jihočeské kolonii můžeme ukázat dynamiku vpádu kormorána na naše území. V roce 1983 tu hnízdily 3 páry, v roce 1984 už 18 párů a v roce 1988 si přítomnost 142 hnízdících párů vynutila první regulační odstřel.

V současnosti jsou těžiště hnízdění kormorána u nás stále obě jmenované lokality a stavy jsou udržovány na úrovni 200 – 232 párů (údaj je starý už několik let, ale předpokládám, že se současná čísla o mnoho lišit nebudou).

Hlavní problém u nás ovšem nepředstavuje místní hnízdící populace, ale ptáci ze severněji položených oblastí, kteří se u nás naučili zimovat. Jejich počet je podstatně vyšší, údaje z let 2005 – 2007 hovoří o 8559 – 9219 zimujících ptácích zjištěných během lednového sčítání, v roce 2008 pak bylo ve stejném období zaznamenáno 12768 kormoránů. Zdrojem jsou ornitologické stránky [birdlife.cz](http://www.birdlife.cz), žádné odhady krvežíznivých rybářů (informace o kormoránech včetně grafů najdete v dolní části odkazované stránky).

<http://www.birdlife.cz/index.php?ID=1787>

Zimující ptáci se pohybují po krajině, hledají místa s nezamrzlou vodou a u nich se usazují na tak dlouho, dokud je daná lokalita dokáže uživit. Nejsou vázáni na žádnou konkrétní lokalitu, prostě se krmí dokud je čím, zanechávají za sebou menší řeky téměř bez života a větší s výrazně poškozenou strukturou obsádky a postupně se přesouvají dál.

S rostoucím vyčerpáním mnoha potravních zdrojů se odvažují do stále těsnější blízkosti měst a v podstatě už na našem území nenajdeme řeku, která by nebyla poznamenána jejich návštěvami.

Poměrně rozsáhlý přehled o historii výskytu kormorána na našem území i s malým pokusem o analýzu jeho potravy vyšel v Živě 5/2007. Článek (velmi kvalitní) je ve formátu pdf ke stažení [zde](#):

<http://ziva.avcr.cz/?c=442>

Jak vnímají přítomnost kormoránů rybáři

Aby bylo patrné, jak vnímají postižení řek přítomností kormoránů někteří rybáři, vybral jsem na chytej.cz a ze své soukromé korespondence několik úryvků. Snad se jejich autoři nebudou zlobit.

A zeptám se zarytých obhájců kormoránů – víte o tom? Tenhle stav na našich řekách skutečně chcete?

Slepá ochrana kormoránů k němu nevyhnutelně vede. Ty dnes už téměř prázdné řeky - to je naše příroda, kterou je třeba chránit.

Zimní lov tloušťů na plavanou, menší jihočeská řeka

„Dokud jsem byl blízko vsi, nabyl jsem dojmu, že to bude dobré. Během krátké doby jsem chytil 3 docela pěkné tlouště a začal jsem být optimistický.

Jenomže jakmile jsem se vzdálil od civilizace a dostal se na svoje nejoblíbenější místa, už jsem si ani necvrknul. Prostě několik hodin bez záběru.

Vypozoroval jsem, že zhruba posledních 5 let je to tam rok od roku horší. Je to paradox, mám nový bezvadný prut, nový špičkový naviják s bojovou brzdou, zjemnil jsem kmenový vlasec až na nebezpečných 0,12 mm, háčky jsou super ostré, chemicky ostřené, ale to podstatné chybí - ryby!“

Pstruhový revír, severní Morava

Dneska se dělal kontrolní odlov na naší říčce po návštěvě kormoránů – výsledky byly mnohem horší než jsme čekali. Dlouhé úseky úplně bez ryb, pak sem tam nějaký roček pstruha, pár lipánků, větší ryba nikde. Myslím že na zahájení ani nepůjdu ...

Pstruhový revír, severní Morava

Po zimní návštěvě kormoránů je to horší než jsem viděl v nejčernějších snech. Na celém potoce, který je chráněnou rybí oblastí se odlovilo 25 ks generačky lipana. Pstruh duhový téměř nespátrěn a potočáka pár kousků.

Kdo se zastává kormoránů?

Kdo vůbec jsou lidé, kteří se dnes kormoránů zastávají, co je k tomu vede a jaké argumenty používají na jejich obhajobu? Musím říct, že určitá část z nich jsou odborní biologové, kteří by rádi nechali přírodu, ať si své problémy vyřeší sama a většina potom milovníci a pseudomilovníci přírody všeho druhu, kteří bývají hodně slyšet, ale o jejich rozhledu a úrovni argumentace nemá velkou cenu mluvit – pro ně je prostě zabíjení ptáků špatné (ono je - ale je otázka, co jiného se dá v případě kormorána dělat).

Záměrně se zde vyhnu slovu „ekologové“, protože 99 % lidí u nás neví, kdo to ekolog je (jestli si myslíte, že je to nějaký nadšený ochránce přírody, patříte mezi ně také). Ekologický aktivista a ekolog neznamenají totéž.

Mnozí z těch, kdo kormorány brání, dokonce připouštějí, že kormorán je přemnožen, ale zjevně se děsí toho, že by se likvidace zimujících kormoránů zvrhla v jakýsi hon na čarodějnice a tento druh se mohl znovu

octnout na pokraji vyhubení. Až tak daleko by to opravdu zajít nemělo, v tom s nimi souhlasím. A teď přijde jedno moje velké soukromé ale...

...ale už roky žiju s přesvědčením, že jednotlivé skupiny obratlovců si v naší zemi nestojí z pozice ochrany přírody stejně.

Ptáci jsou oproti volně žijícím rybám doslova protěžovanou skupinou. Jejich výskyt je mapován stovkami dobrovolníků, těší se všeobecné oblibě a ochraně. Ryby žijí s jakýmsi cejchem tvorů, kteří plavou ve vodě proto, aby byli sežráni – ať už člověkem nebo aby se staly součástí přírodního potravního řetězce.

Ten, kdo má rád ptáky, skončí jako amatérský ornitolog, pozoruje své oblíbence a dělá vědu. Kdo má rád ryby, stane se pravděpodobně rybářem, trápí je, zabíjí a plní si s nimi mrazák. Přínejmenším v očích veřejnosti. To, že to zdaleka neplatí pro všechny rybáře, společnosti jaksí uniká.

Chcete se přít, že to tak není?

Zkuste zničit nějaké významnější hnízdiště čehokoli opeřeného – uvidíte ten kravál. Naproti tomu bagr likvidující trdliště lipana je epizodka, která nestojí za povšimnutí často ani činovníkům rybářského svazu, natož někomu dalšímu.

Život ptáka je vnímán jako daleko cennější než život ryby. Zabití většího počtu ptáků je neomluvitelné barbarství. U ryb se tomu obvykle říká úhyn a spraví to pár tisíc korun.

Když někdo utýrá psa, dostane se možná i do hlavní zpravodajské relace v televizi. Ještě jsem ale neslyšel, že by se to někomu stalo za zacházení s rybou. Bohužel to vede k tomu, že velká část rybářů se sama chová k rybám jako dobytek a ještě stávající stav prohlubují. Tady bychom se měli podívat do vlastních řad a udělat si v nich pořádek – musím to přiznat, protože jsem v úvodu článku slíbil, že se pokusím být fér. Tohle je hodně vina rybářů a měli by si to uvědomit. Každý, kdo vidí běžné zacházení průměrného českého rybáře s úlovkem, nemůže získat dojem, že dotyčný má ryby rád a váží si jich. Ani omylem.

Předchozí odstavec do jisté míry vysvětluje, proč zastánci kormoránů budou vždy přesvědčeni o ušlechtilosti a správnosti svých argumentů, zatímco pták, který už dávno nepotřebuje v podstatě žádnou formu ochrany (snad kromě určité ochrany některých domácích hnízdních kolonií) likviduje poslední životaschopné populace původních druhů ryb, jež budou v nejlepším případě nahrazeny genetickým mixem odchovanců z umělých líhní a to jen do té doby, než se hladová hejna vrátí.

Další, kdo má paradoxně zájem na tom, aby kormorán nezmizel ze seznamu chráněných druhů, je část produkčních rybářů. Asi ne zrovna ti, kteří v zabahněných gumácích sledují na výlovech, jak už zase přišli o

výsledky své práce, ale někteří výše postavení manažeři rybářských závodů zřejmě ano, protože jinak bych už z tolika úst neslyšel, že jednou ze skupin, která bojovala za to, aby kormorán nebyl vyřazen ze seznamu zvláště chráněných druhů, jsou právě zástupci produkčních rybářství, jejichž podniky pobírají odškodné za způsobené škody.

Jak argumentují zastánci kormoránů

Podívejme se na některé argumenty zastánců kormoránů, proč jejich počty radikálně neomezovat. Zároveň se je pokusím okamžitě komentovat - a zpravidla jim oponovat.

1) Podmínky k jejich přemnožení jsme vytvořili tím, že jsme vybudovali rybníky a přehrady, díky nimž mnohé úseky řek nezamrzají.

Ano, to je pravda. Ale je to snad důvod, proč si nechat vybít naše vody zimujícími ptáky? Nebo snad máme ty rybníky a přehradu opět zlikvidovat?

Postavením měst jsme vytvořili ideální podmínky pro potkany – a co s nimi děláme?

Skutečně jsme to byli my lidé, kdo vytvořil podmínky lákající k přezimování kormorány, kteří by jinak byli nuceni vážit cestu až do Středomoří. Jenže kormoráni nelikvidují jen obsádku rybníků a sekundárních pásem pod přehradami. Oni likvidují kompletní obsádku mnoha toků lipanového a parmového pásma včetně chráněných nebo zranitelných druhů ryb. Otázka dnes stojí tak, zda jsou pro nás přednější domácí populace ryb nebo hejna zimujících ptáků ze severu Evropy.

2) Kormoráni zabíjejí jen malé pro rybáře neatraktivní ryby.

I tohle je pravda. Jenže každá sebevětší ryba vyrostla z malé a místy jsou zlikvidovány celé ročníky v oblíbené kormorání velikosti, takže ptáci pak atakují stále větší ryby včetně kusů, které už nejsou schopni často ani pozřít. V konečném důsledku jsou schopni prakticky zlikvidovat veškerou obsádku snad s výjimkou vysazených kaprů.

Další potíž je, že si sice stále spousta lidí myslí, že pro rybáře je atraktivní hlavně kapr, štika, candát a možná ještě sumec s úhořem nebo pstruzi, ale není to tak docela pravda. Jsou tisíce těch, kdo umějí ocenit živou řeku plnou těch nejobyčejnějších ryb a vůbec si s nimi nemusí plnit mrazák.

Krom toho ryby spolykané kormorány následně chybí jako potrava dravých ryb - v podstatě je to i jeden z důvodů poklesu početnosti rybích dravců.

A úplně nakonec - lipan s potočákem, kteří velmi trpí přítomností zimujících kormoránů, jsou mimořádně cenné ryby a to po všech myslitelných stránkách.

3) V potravě kormorána převládají plevelné bezvýznamné druhy ryb.

Neznám žádné plevelné druhy ryb. Jako biolog se biologů zeptám – který rybí druh je tak bezvýznamný, že je ho možné v ekosystému zcela vynechat?

Napadají mě snad jen vzácné chráněné druhy žijící dnes v našich potocích a řekách v omezených počtech. Ty bychom se měli snažit zachovat pro jejich vzácnost. Ale právě druhy, kterými se kormorán živí (plotice, okoun, jelci, pstruh, lipan), jsou na řekách těmi, na kterých rybí společenstvo té které lokality stojí a padá.

Tyto druhy jsou zároveň potravní základnou pro spoustu dalších predátorů – rybích i nerybích. A jestliže se jejich počty díky kormoránovi dostávají někde i pod desetinu ideálního stavu, pak je asi něco špatně a vzhledem k významu těchto ryb pro celý ekosystém je to katastrofa.

4) Plašit kormorány nemá cenu – úlovek vyvrhnou a pak musí lovit znovu. Zabijí tak víc ryb.

Ano, i tohle je pravda. Ochránci kormoránů vesměs používají pravdivé argumenty. Jde ale o to, jaké závěry z nic vyvozují.

Při současných počtech je ale jedno, jestli kormoráni zdevastují ten který úsek o týden dřív nebo později. Oni se budou vracet, dokud tam nějakou potravu najdou. Opravdu nemá smysl je plašit, je třeba jim nedovolit, aby naše řeky totálně zdevastovali. A to znamená je zabíjet. Je mi líto...

5) Zabíjet kormorány je zbytečné, jsou opatrní a uloví se jich velmi málo. Často se užívá i argument, že myslivci nejsou schopni odstřelem dostatečně redukovat populaci lišek a s kormoránem to bude podobné.

To je argument jak noha. Pokud odstřel není schopen počty kormoránů omezit, pak není čeho se bát, ne? Nepovolit odstřel s argumentací, že se kormoránů stejně odstřelí málo, to je skutečně pozoruhodné zdůvodnění.

Myslím si ale, že kormorán není liška a je dost zásadní kdo, jak a s jakou motivací ho bude lovit. Navíc myslivci lišky možná dostatečně tlumit nezvládají, ale nikdo je v tom aspoň neomezuje.

6) V důsledku lidské činnosti mají kormoráni usnadněnou práci. V regulovaných korytech se ryby nemají kam schovat a místy se hromadí ve velkém počtu a představují pro kormorání hejna až příliš lákavý cíl.

Tohle je bohužel pravda. Přes to všechno, že jsem se pokusil potříit argumenty těch, kdo se kormoránů zastávají, v tomto bodě jsem přesvědčen, že se musíme s ochranáři spojit a bojovat proti těm, kdo z našich řek vytvářejí kanály, které snad vypadají hezky na rýsovacích prknech, ale v reálu neumožňují plnohodnotný život rybí obsádky i dalších vodních organismů.

I když tady napadám argumenty, kterými se část ochranářů ohání, nepohrdám těmito lidmi, vážím si jejich práce (ti, pro které je ochrana přírody prací, většinou nejsou žádní zaslepení fanatici) a kdykoli bych byl ochoten se s nimi spojit při řešení jakéhokoli problému, na němž dokážeme spolupracovat.

7) Časem údajně zafungují autoregulační mechanismy a počet kormoránů poklesne.

Ano, to je vskutku zajímavá myšlenka. Jenom nevím, jak dlouho bude třeba čekat na ten zázrak a jak budou naše řeky vypadat v okamžiku, kdy k němu skutečně dojde.

Četl jsem, že kormoráni pitvaní za účelem analýzy obsahu zažívacího ústrojí byli doslova promoženi parazity, ale nemám pocit, že by míra jejich životaschopnosti potřebná k tomu, aby drancovali naše vody, tím byla zásadně omezena. Budeme čekat na nějakou kormorání pandemii, mimořádně krutou zimu nebo jiný „zásah shůry“ a necháme naše řeky kormoránům napospas?

8) Příroda nastolí rovnováhu.

V první řadě je otázka, co je ještě v dnešní přírodě v rovnováze. Vzhledem k tomu, že člověk jakoukoli přírodní rovnováhu narušuje svou činností rychleji než fungují běžné autoregulační mechanismy, musí se o udržení aspoň jakési minimální pseudorovnováhy postarat sám. Už roky to funguje například u jelenů a divokých prasat.

Kdyby se u nás 12 tisíc zimujících kormoránů uhnízdlilo, došlo by ke zhroucení jejich populace během dvou tří let. Jenže kormoráni u nás potřebují jen přezimovat. Pohybují se přitom po celém našem území a využívají veškeré dostupné zdroje. Jejich přežití není vázáno na množství potravy v našich řekách. Jestliže se tu nedokáží uživit, mohou putovat dále na jih a vrátí se, jen co se stavy ryb byť i jen trochu obnoví. Naše vody jsou jen zdrojem potravy pro zimující kormorání populaci, která je využívá, ale závislá na nich v zásadě není. Teprve likvidace všech zdrojů v rámci celé Evropy by mohla vyvolat kolaps kormorání populace.

Navíc největší vliv na její početnost má potravní nabídka v oblastech jejich hnízdění. Pokud dokážou úspěšně vyhnízdit, ztráty vzniklé během přezimování snadno doplní.

9) Rybáři hospodařící na volných vodách by mohli dostávat odškodné po vzoru svých kolegů hospodařících na rybnících.

Ano? A co si za něj koupí? Metráky kapra? Ročky původních druhů odchované kdesi v líhních? Větší ryby bez návyků potřebných k přežití v řece, které se znovu a znovu nechají decimovat povodněmi a predátory?

Jakou cenu mají původní populace divokých říčních ryb - původní genofond druhů obývajících naše řeky? Čtyřicet korun za kilo živé váhy? Jestli si tohle někdo myslí, tak především on by se měl stát terčem kritiky ochránců přírody.

Vždyť tady je likvidována naše skutečná příroda a nikdo odpovědný, zdá se, není ochotný hnout pro ni ani prstem. Ochránci přírody a rybáři by se měli spojit a ne se vzájemně napadat, protože v konečném důsledku jim jde o totéž.

10) Kormorán je zvláště chráněný druh.

Ano je. Kdysi jím byl i oprávněně. Ale na to, aby se živočich do nějaké zákonem vyměřené škatulky dostal a také aby se v ní udržel, potřebuje splňovat určitá kritéria.

Vážně je splňuje rybožravý pták, jehož evropská populace překračuje po vyhnízdění milión kusů a který působí nedozírné hospodářské škody?

Problém je v tom, že aktualizace seznamu chráněných živočichů je u nás tak pomalá, že vůbec nestihá reagovat na změny v přírodě. Platí to i pro ryby. Vědci vypracovaný Červený seznam ryb a mihulí je daleko aktuálnější, přesnější a mnohem lépe podložený fakty než Vyhláška 395/1992 Sb., která je ale právně závazná, i když už dávno nereflektuje aktuálně panující stav. Jinými slovy - jsem přesvědčen, že zařazování do seznamů chráněných druhů i do jednotlivých stupňů ochrany by mělo být daleko pružnější.

11) Odstřel a plašení jsou špatné, je třeba hledat jiné řešení situace.

A hledá ho někdo? Přišel někdo na něco za těch více než deset let, po které jsou drancovány naše řeky?

Jak chcete zabránit hladovějícímu hejnu ptáků, aby ukojilo svoji nezákladnější životní potřebu?

Veškeré argumenty tohoto typu v podstatě maskují stanovisko: Já nevím, co dělat, ale nechci kormorány likvidovat, však ono je v té řece ryb ještě dost, když tu mají co žrát.

Vážení, já znám vody, kde už téměř nejsou kormoráni ani ryby. Není tam vlastně skoro nic a je to smutné, velice smutné...

Takže co s tím?

Problém stojí asi takto – vzdáme se původních a přirozených rybích společenstev většiny našich řek jen proto, abychom nakrmili zimující přemnožené ptáky?

Pokud ano, je možné, že nakonec nebudeme mít nic. Ryby nebudou a ptáci nepřiletí - budou zimovat jinde a čekat, až se naše vody časem vzpamatují.

Pokud nechceme takovýto konec, nemá smysl čekat na řešení zhůry. Pro kormorány je lov ryb záležitostí přežití – budou ho dělat za jakýchkoli okolností. Proto nemá cenu vymýšlet nějaké složitosti a doufat, že je přesvědčíme k dobrovolné smrti hladem

Podle mého názoru je třeba stanovit jaký počet zimujících kormoránů je na našem území akceptovatelný – a to nejen v rámci celé republiky, ale i v rámci jednotlivých regionů. Ti nadbyteční budou muset zemřít.

Kormorán není cennější než těch několik set ryb, které zaplatí svými životy za jeho zimní pobyt (a myslím tím pobyt jednoho jediného ptáka) na našich vodách. Pro člověka ani pro přírodu jako takovou.

Výše citovaná Evropská směrnice si klade za jeden z hlavních úkolů kormorány dlouhodobě integrovat do kulturní krajiny. Existují dvě krajní řešení jak tuto integraci provést. Občas mám podobně jako spousta jiných kolegů rybářů pocit, že nejlepší formou integrace kormorána do kulturní krajiny je jeho zakopání u paty stromu, na němž trávil svůj poslední oběd. Dejme tomu, že tato afektovaná představa je produktem mé zaujaté mysli. Pánové z EU to tak jistě nemysleli.

Můžeme také za cenu totální devastace všech evropských vod dlouhodobě integrovat do krajiny statisíce hladových ptáků se všemi důsledky, které z toho plynou. V tomto případě opravdu, ale opravdu snažně doufám, že to pánové z Unie takto nemysleli.

Ale do té doby, než si tito mistři v zaujímání nicneřešících stanovisek budou stoprocentně jisti, jak to vlastně mysleli a svůj konečný názor nám sdělí, navrhuji stanovit strop zimujících kormoránů na našem území na základě odhadnuté produkce vodních ploch v jednotlivých regionech a z ní stanoveného procenta, které je možné obětovat jako potravu pro zimující ptactvo. Celkové odhadnuté akceptovatelné množství kormoránů je třeba rozčlenit do jednotlivých regionů podle tamní potravní nabídky a akceptovatelnosti způsobených škod a cokoli nad tento limit nemilosrdně likvidovat, zejména pak v případě přírodně cennějších lokalit jako jsou řeky protékající chráněnými územími, původní neregulované úseky pstruhového, lipanového a parmového pásma a revíry s výskytem silných a kvalitních populací původních reofilních druhů ryb.

Čím dříve k něčemu podobnému přistoupíme, tím dříve se dočkáme toho, že se stavy ryb na mnoha našich zdevastovaných řekách začnou opět zvedat. Jinou cestu nevidím a není to tím, že bych ji vidět nechtěl.

Je mi ale jasné, že hlavní problém je jinde. I kdyby se nakonec odstřel kormoránů povolil, žádné definitivní řešení to není. Naše řeky jsou dnes na velké části svých toků v podstatě bez přirozených úkrytů, trdlišť, zimovišť a plné migračních bariér. Navíc díky strachu z povodní se kanalizace mnoha úseků ještě urychluje. Všechny tyto věci nahrávají kormoránům i dalším predátorům a poškozují rybí obsádku samy o sobě. Znovu proto zdůrazňuji, že skuteční rybáři se skutečnými ochránci přírody by neměli mít problém najít společnou řeč a spojit se při řešení těchto problémů, protože mají v podstatě podobné zájmy.

"Problém kormorán" je proto i jakýmsi testem toho, zda tyto skupiny lidí nakonec dokážou najít společnou řeč. Ano, bude to těžké. Ale nevěřím, že by to nešlo.

Text: M. Horáček - Osprey

Foto: autor a Libor Jabůrek - Libor